

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/Joan Pallarès s/n.
08901-L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **Àngela Casas Llerissó.**

FONS: **LA MARINA.**

Data: Desembre 2.000

Entrevistadora: Dolors Marín.

Duració de la cinta: 40 minuts.

Signatura: Ot7

CARA A:

...Va néixer al 1904, aquí a Hospitalet?

A Cornellà.

A Cornellà.

Haviem de travessar la carretera... Ara la casa ja està a terra, estava aquí vora el carrilet, a prop de "Cal Calet". Sap on era "Cal Calet"?

Sí, sí, a "Cal Calet hi havia anat molt jo de petita.

Doncs en allà.

I com se deia la seva casa? Tenien algun motiu?

"Pionet del Quico".

"Pionet del Quico".

"Ca la Madrona", "Pionet del Quico"...

Ah, "Ca la Madrona" també.

Sí.

I eren molta colla vinvint-hi? Qui hi havia, els seus pares i vostè?

Sí, 7 germans erem.

7, Déu n'hi do! I els seus pares també eren d'aquí, nascuts aquí?

Sí, la meva mare era de "Cal Famades"... que era a prop de "Cal Afortunat", i el meu pare de Marina, de "Cal Quico".

I què recorda de la seva vida de petita a l'any 4, aquí a Hospitalet?

Ai, ja no recordo res de llavorens... però després mira, van fer la via del carrilet, anàvem a col·legi, passàvem per la via...

I a quin col·legi anava?

A les monges.

A les monges, aquí al Centre, no? Que devia ser de les primeres perquè devia fer poc que estava posat les monges, no?

No, jo quan hi vaig anar ja estaven aquí al carrer de la "Iglesia". Abans no sé on eren, però ja estava aquí al carrer de la "Iglesia".

I va anar fins molt gran a les monges?

Fins als 14 anys.

I llavors es va posar a treballar o va ser a la casa de pagès?

No, a casa, aquí estava ma cosina, anava a brodar ... que ara les noies no saben ni cosir ni agafar l'agulla...

I a on anava, a la Parramón a brodar?

No, vaig anar... de petita, de joventeta anava a Ca la Maria Albets.

Ah, i a on estava?

En el carrer Major, cap a la Plaça de la Constitució, la Maria Albets, que sortint de col·legi anàvem a fer ganxet en allà, que ens ensenyaven. I després vaig anar a brodar a la meva cosina la Madrona de "Cal Passoles", que ensenyava i anava a brodar allà.

Ah, molt bé. A on era "Cal Passoles", allà al carrer Xipreret?

No, aquí on hi ha la "pastelería" Roca, aquí, però ella vivia a la Rambla i anàvem a la Rambla.

I què recorda d'aquestt ambient de noies, de cosir?

Ah, mira, que erem bastant colla i totes estàvem molt unides i era una altra vida d'ara.

Cel·lebraven Santa Llúcia? Què feien per Santa Llúcia?

Fèiem festa. No, tampoc no hi anava jo per Barcelona i aquests "puestos".

No hi anava a berenar a Barcelona? Però algunes sí anaven a berenar a Barcelona.

En aquell temps encara no es feia això. Ara sí que tothom surt.

I llavorens, de les feines del camp, els seus pares què era lo que feien? La propietat que vostès tenien estava tota junta i podien fer blat o així o tenien petits horts per verdura?

Anàvem a collir escarxofes i així, oi? Anàvem a collir escarxofes... i anàvem fent així. Després ja vam tenir una botiga a Gràcia i anàvem a vendre a la botiga.

Ah, vostè anava a Gràcia a vendre a la botiga?

"Bueno", ja ho havia dit també que la seva mare també hi anava.

Qui, la Maria?

La mare de la Maria.

Sí, sí, ho va explicar, que havia anat a Gràcia algun temps fins que es va vendre la botiga.

Sí... Després quan es va vendre la botiga, ma germana i jo ens vam comprar aquesta botiga i vam venir aquí a la botiga.

Quina? Aquí al Centre?

Sí, aquí estàvem.

A on estàven?

On hi ha la Toica...

Ah, aquí al costat estaven?

Sí, teníem la botiga de comestibles.

I fins a quin any la van tenir?

Fins el... 70... Llavors ja van venir ells i jo em vaig quedar aquí, perquè passaven per aquí, anaven a la botiga...

I ja podien servir la botiga, no?

Sí.

I què recorda vostè d'abans de la guerra, de la vida d'abans? Molt de treballar?

Jo tornaria... a mi Franco... jo, mira, el meu pare sempre deia: "La democràcia no es bona per ningú". Perquè ell sempre manava i el crèiem, que ara no hi ha ningú que cregui!

Què vol dir, que el seu pare manava a qui, als fills?

Clar, si ell deia una cosa havíem de fer això, però ara quins fills estan amb els pares?

Molts! Ara molts que no treballen, molts estan vivint amb els pares... I els seus germans es van posar a treballar molt aviat?

Els nois.

???? i les noies totes treballàvem. Jo quan es va casar la meva germana gran ja devia tenir 6 anys o així...

Quan es va casar la seva germana tenia 5 anys.

Jo era molt joveneta, oi? De la meva germana gran quasi no me'n recordo, de quan era a casa.

No?

Es que és clar, eren molt més grans que jo, perquè erem 7 germans, oi? De la meva germana a mi ens portàvem 7 anys, i després hi havia un altre més petit.

I jugaven molt la canalla en aquella època?

Ah, sí.

I a què jugaven, se'n recorda?

Ai, ara no... no sé, no era com ara, jugaves amb la canalla... i res més.

I llavorens, vostè quan van construir tot això de Bellvitge què va pensar vostè? Ja estava vivint aquí al Centre, no?

Sí, sí.

Què va pensar quan s'estava desfent el món de La Marina?

Jo havia sigut administradora de la Mare de Déu de Bellvitge.

Ah, sí?... I què feien quan feien això, les festes de Bellvitge? Quina era la feina d'una administradora?

Cuidar la capella, arreglar-la... pel 8 de Setembre, i després Dilluns de Pasqua. Anàvem a fer la misa allà, fèiem la misa, arreglàvem l'altar...

I llavors què venia, la gent del Centre anava cap a Bellvitge a fer la festa?

Sí.

I feien sardanes també o no?

No, no feiem.

Només feien la misa?

La misa i es reunia tot la... els de La Marina tothom venia.

Ah, totes les cases, no?

Sí.

I llavors les administradores què havien de fer, apart de fer això s'anaven reunint cada mes o cada 15 dies?

Sí... com que havia l'ermitana ens ensenyava què havíem de fer, arreglar l'ermita, netejar-la...

Hi havia una ermitana a Bellvitge?

Sí.

Ah, no ho sabia! I qui era, una dona d'aquí Hospitalet?

Sí...

I què feia, vivia ella sola?

No, amb el seu marit, els fills...

Ah, o sigui, que hi havia una família que vivia sempre allà a la...

Sempre al costat de l'ermita.

Ah, al costat.

Hi havia l'ermita i després hi havia la casa, i vivien ells.

Ah, i fins a quin anys va haver-hi ermitana allà?

Fins que la guerra ho va tirar tot a terra.

Fins la guerra va haver-hi, i després ja no.

No, després ja... Sí que va arribar una altra d'ermitana, però ja no va fer-ho, lo que feia aquella.

I aquesta què feia, ho tenia nét...?

No sé què feia, jo no hi anava llavors perquè ja hi estàvem aquí.

Ah, que van venir a viure al Centre.

Ja vivíem aquí.

I de la guerra què recorda? Diu que ho va desfer tot, què és lo que va desfer, la vida d'abans o...?

Va caure l'esglèsia a terra! L'ermita també la van ensorrar! Després ho van haver de tornar a refer!

I vostè com ho va viure tot això?

Miri, estant aquí a la botiga, ens van col·lectivitzar i s'ho van quedar tot... però a mi em van deixar encara despatxant aquí.

Sí? I vostè se'n recorda del dia que van tirar l'esglèsia a terra? Perquè jo he vist una foto que hi ha al Museu, homes vestits amb "mono" i tirant pedres per terra i encara està l'esglèsia a mitjes.

Sí, després ho van anar tirant tot a terra, fins que va ser tot arrasat. On hi havia la rectoria també la van tirar a terra.

I qui eren els que la van tirar a terra? Vostè se'n recorda si eren d'aquí Hospitalet?

Eren... uns desarrapats que tot ho volien cremar! Van llençar tot lo que havia aquí a la rectoria i després havien d'anar buscant matalassos per les cases per ells perquè no en tenien, i ho ven cremar tot.

Ah, sí? I ells on es van posar a viure?

Ah, que sé jo, pobre de mi! Jo em cuidava de casa i no em cuidava de res més.

I llavorens quan va acabar la guerra què va passar? Llavors els hi van tornar la botiga?

Ens van tornar la botiga, però la van trobar plena i la van tornar buida.

Ah, sí? Què tenien a la botiga, què hi venien vostès?

Molts tipus...

Què eren, olis per exemple...?

Olis, sabó, arròs, sucre...

Tot lo que eren comestibles, no?

Quan van venir teníem tot ple i després mira, quan van acabar es va haver de tornar a emplenar.

I llavorens quan va acabar la guerra els hi van tornar la botiga, i el seu pare seguis tenint la casa de pagès?

No, el meu pare ja era mort. El meu pare va morir a l'any 18, i la meva mare al 29.

I llavorens quan vostè va venir al Centre quan era?

Al 32 o 33.

O sigui, poc abans de la guerra. I com és que van decidir venir? Que van vendre potser la casa de pagès?

No, no, no, perquè teníem altres germanes i les altres germanes ens van proposar a nosaltres de venir aquí.

Ah, molt bé. I llavors es van quedar la casa de pagès i vostè i la seva germana van venir a la botiga.

Sí.

I llavors lo que venien a la botiga què era, de la casa de pagès?

No, no, no, eren comestibles.

I no tenien gens de verdura ni res?

No, no, no.

Ah, o sigui, només eren comestibles.

Sí, perquè la botiga aquesta ja estava oberta, vam comprar de lo que hi havia i ens vam posar aquí.

I se'n recorda de la casa de pagès, quanttes "munllades" tenia?

Ah, no...

No? Es que cada un que hi preguntat molts m'han dit: "Pues era tant, era així o era..."

"Bueno, pues" ja li diria la María.

No, amb la Maria vem parlar més que res d'ella, de quan era petita, tot el que feien... una mica això, o el tipus de coses que anaven a collir...

La terra la teníem... perquè jo vaig néixer aquí a l'Avinguda del Carrilet, però ella ja va néixer allà a Cal...

Sí, en una casa que era molt bonica, que diu que era de les més boniques que hi havien, que ara encara hi és. En canvi la seva diu que la van tirar a terra.

Sí, sí.

A quin any la van tirar?

Ah, pobre de mi, no sé.

No?

Ja vam deixar la "Torres Carner", perquè després quan... ja fa molts anys de fet, a l'any 29 va morir la meva mare i la meva mare ja va morir a la "Torres Carner".

Ah, ja havien anat a viure a la "Torres Carner".

Sí.

Ah, llavors aquesta ja l'havien deixada, aquesta altra casa que em diu vostè.

Sí, allà hi havia més terra i vem anar a viure allà.

I vostè és soltera?

Sí.

I llavorens vostè havia anat per exemple, a les festes que feien al Casino els pagesos, les Festes Majors...?

Sí, jo tenia molts nebots i venien aquí i es quedaven a dormir i jo també hi anava amb ells al Centre.

Clar, i a on es quedaven, en aquesta casa on estem ara ja?

Sí, sí, sí, sí.

Perquè vostè ja ha viscut aquí, al costat de l'Ajuntament?

Sí, sí, sí.

I què recorda d'aquestes festes del Casino?

El ball a l'envelat..., quan feien la funció per la Festa Major, després el ball... Jo ja tenia la botiga oberta però si venia la meva neboda, com era la Maria, anàvem allà.

I què, l'ajudaven a despatxar?

Sí, també, la Maria també havia vingut a ajudar-me a despatxar.

I quan els seus pares vivien, se'n recorda si venien mossos a treballar a la casa, gent de fora a ajudar-los a fer collites?
Sí, sí venien, sempre en teníem.

Tenien varis?

A vegades en teníem dos, a vegades tres, a vegades... La gent que venia a treballar al camp estava per allà...

I vivien a Barcelona els mossos o també es quedaven a dormir abaix, a la casa de pagès?

Els mossos es quedaven i els altres, els jornalers anaven a casa seva.

I tenien bestiar també?

No, galines sí, i conills, després els cavalls...

Sí, que en tenien varis? Generalment a cada casa hi havien dos o tres.

Sí...

I de Sant Antoni, se'n recorda de les festes de Sant Antoni?

Ah, sí, sí.

Expliqui-m'ho, home, expliqui'm...

Es feia la festa aquesta de Sant Antoni, la Maria era molt petiteta i acabava de montar en un cavall...

Ah, sí?

Sí... feien la benedicció i passaven... i anys de tot, anys que ho feien més bé, anys que no ho feien tan bé, com que ho feien tantes vegades...

Ah, sí? Pensa això, que abans ho feien molt més que ara?

Quan veníem de Marina passàvem per sobre... Hi havia "pulgota", la terra estava tota glaçada...

Això per Sant Antoni?

En les diades aquestes, sí.

Pel gener. I dels aiguats se'n recorda?

Ah, sí, quan sortia el riu... Mira, de quan va haver-hi la manifestació d'aquest que van matar...

Ah, no ho sabia.

Això d'aquí és l'Ajuntament...

I quan sortia l'aigua se'l hi va inundar aquí al Centre també o no?

Aquí no... quan plovia molt sí que arribava aquí, però després ja van fer la "cloaca" i ja no passava més.

I de la casa de pagès se'n recorda dels aiguats?

Sí, però vaja... jo com... allà a la "Torre Carner" ja no hi arribava l'aigua... I aquí al carrilet una vegada també va entrar l'aigua.

Ah, sí?... Li sembla que em podia explicar alguna cosa de la vida de pagès, que diu que ara ja no és com abans i tot això?
Perquè què ens queda ja de Marina?

Clar, ja no queda res, no? I de la vida normal diguem-ne dels pagesos, això que diu vostè que ara ja no és igual que abans?

Mira, no sé... Estàvem molt més units tots i fèiem la vida normal, no fèiem aquets disbauxes, perquè ara tothom surt a la nit i aquestes coses nosaltres, tothom es retirava d'hora...

A quina hora es retiraven normalment? Quan acabaven la feina, sopaven...

Sí...

I què recorda que cuinaven per exemple, la seva mare?

Molt de "caldo".

Feien "caldo".

Sí... El dijous feia un altre menjar i el diumenge arròs i així.

I quan diu un altre menjar què vol dir, que era un menjar extraordinari?

...

No se'n recorda?

... El dijous a vegades feia com un estofat de primer, un plat d'arròs amb oli i després si queia un estofat, oi? I el diumenge es feia arròs i després a vegades conill... I els pollastres eren més bons que ara.

Ah, sí? Per què?

Perquè eren criats a casa.

I llavors vivien molt més temps, no, els pollastres?

Sí, ara quan tenen 15 dies es pot dir que els maten.

I abans quant els tenien?

Ah, no sé... a vegades per Nadal mateix sempre en matàvem i els tenies 20 dies i... Matàvem el porc...

Què en mataven un o varis al cap de l'any?

Un, un.

Generalment un, no?

Un de gros, sí.

I què venia, algú expresament a matar-lo, un matarife?

Sí, venien els matarifes de... quan estàvem al Carrilet venien els de Cornellà, i quan estàvem allà a Marina ja no me'n recordo.

Es feia molt salami i pernils i llonganises i butifarres, tot això que era tan bo.

Molt bé. I recorda més coses de quan era més jove, diguem-ne així? Que de la guerra quan van venir a col·lectivitzar, què van venir un dia a la botiga i ja els hi van dir que l'havien de col·lectivitzar?

Sí.

I vostès què van dir?

Mira, callar! Que havíem de fer una unió de tots, oi? Llavors veníem el que teníem i cada setmana ens portaven el gènere que faltava.

Ah, ells els hi portaven el gènere?

És clar, venien a recollir els cèntims que feies cada dia.

Ah, cada dia venien a recollir-los? I els hi portaven un control de lo que venien?

Sí...

I els hi van posar a despatxar algú més que no fos vostès o només vostè i la seva germana?

No, la meva germana la van treure, va anar a un altre puesto, i aquí van enviar un delegat i després una altra dependent.

Ah, sí? I eren d'aquí de Hospitalet o no?

Sí.

I llavorens què eren, gent que no tenia feina i que els van col·locar aquí?

No, eren d'altres botigues.

Ah, els van barrejar?

D'una botiga a l'altra, sí.

Perquè els de "Cal Daniel" també m'ho van dir, que els havien col·lectivitzat. Ells tenien la botiga aquí, de "tocino", i llavors ells van dir que també, que els hi havien posat alguna dependent i que ells tenien càmera i llavors per això els hi va anar molt bé.

Sí... i per això em van obrir aquesta porta d'aquí, perquè no passaven per la botiga.

Ah, i aquestta porta li van obrir quan la guerra?

Sí.

I per què?

Perquè pugués jo viure aquí... i no podien entrar a la botiga.

Ah, no ho sabia. Per què? Perquè a ells els hi anava millor?

Ells volien la botiga i llavorens aquí jo tenia... el que tinc ara...

Ah, i llavors ho van fer diferent.

Llavors la botiga era d'ells, oi?, i això va quedar que era meu.

Llavors quan li van tornar ja li va deixar la porta igual, no?

Igual, ara ja tinc la porta petita.

Ah, i llavors la va fer més gran amb els anys.

Sí.

I llavorens quan van entrar els nacionals, la gent estava contenta a l'Hospitalet? Què recorda?

Ah, n'hi havia de tots.

Hi havia de tots. Perquè també va fugir molta gent, no?

Sí.

I vostè ho recorda com fugia la gent?

Ens hi deien tantes coses... Ai, no sé...

Qui els hi deia tantes coses?

Els que hi havien aquí, perquè altres van escapar primer, perquè molts eren d'aquí que van venir a requisar-ho tot.

Ah, eren d'aquí Hospitalet mateix. I llavors ells tenien por quan van venir els altres...

Vostè és clar, és molt jove, no se'n recorda...

No, jo no ho vaig viure, jo no ho vaig viure, per això li pregunto. M'ho han anat explicant uns i els altres el que havia passat, no?

Aquí en temps de la guerra hi havia... tocaven els bombardejos i la gent marxava aquí, anava cap aquí a Marina.

Sí? Què hi havien, els refugis?

En aquí no hi havia, ????

Aquí hi havia què?

???? , aquí sí, llavors sí.

Ja estava aquí a l'Ajuntament? I se'n recorda dels alcaldes que hi havia quan la guerra? Que hi havia un que es deia Xena... Això ho recorda? Que era music, que vivia aquí dalt cap a Correus i tot això.

Es que es van ajuntar els uns i els altres, però els d'esquerra van haver de marxar, se van quedar els de la FAI.

I per què van quedar els de la FAI?

Perquè es van fer amos ells.

I els d'esquerra van marxar?

No ho sé, no ho sé... els van treure.

I d'aquests de la FAI se'n recorda si eren del barri?

No ho sé.

Perquè jo l'he vist als papers de l'Ajuntament, que hi ha a l'arxiu, que hi ha noms de la gent del barri, d'un que es deia Abella i del Casajoana, que aquest era un sastre...

El meu oncle, el d'aquí la pastisseria aquesta del Roca, el meu oncle era d'esquerra, i va morir en temps de la guerra, oi? Va haver de marxar, i tothom va haver de marxar, li van prendre el forn i també els hi van vendre tot.

I eren d'esquerres.

Perquè el meu oncle havia sigut alcalde d'aquí l'Ajuntament.

Ah, no ho sabia. Com se deia?

Muntaner. ????

Ah, i aquest havia sigut abans de la guerra alcalde. I després hi havia... es que no recordo com se deia el d'esquerres, en Frontera, Ramón Frontera, que aquest és el que va haver de marxar, no?

Sí.

I llavors va entrar aquest, el Xena, i després van entrar dos o tres més que se'n van anar al front després. Vostè ho recorda, quan els nois s'anaven cap al front, el jovent de per aquí?

Sí, al meu nebot, pobret, el van matar.

Ah, sí, això m'ho va dir la María. I anaven obligats o... perquè molts van anar a apuntar-se aquí, m'han dit, no?

Eren bessons els nebots meus, un va anar a la guerra i aquest es va quedar aquí no sé perquè, i llavors el van fer marxar, i quan va ser al front d'aquí de l'Ebre el van matar. Van agafar a tota una colla i "pim-pam-pam-pam-pam".

Ah, els van afusellar?

Tots els que els van semblar que eren de l'altra banda, i un dels que eren d'allà el meu nebot. Els van posar tots en renglera, tots els que els van semblar que no eren com ells.

I llavors quan va acabar la guerra i tot això, la cosa es va anar normalitzant? Vostè recorda els primers anys de Franco, això de que no deixaven parlar en català i que no podies dir res i la gent tenia molta por, no, encara?

Però mira, tothom creia, i ara ningú creu.

Creia què, el que deia qui, el govern o els alcaldes o així?

...

I se'n recorda d'haver anat a missa al centre Catòlic o no hi anava vostè a missa?

Sí, jo sí.

Ah, perquè quan van tirar l'església llavors diuen que van fer missa al Centre Catòlic.

Sí.

I se'n recorda de mossèn Omar?

Sí.

I què recorda?

Que era molt bo.

Sí? Jo no el vaig conèixer mai, no, perquè ja havia mort em sembla quan...

Va morir a l'any 40...

I era molt bo diu?

Sí, l'estimàvem molt.

I què recorda de llavorens?

"Bueno", ja havia hagut d'altres, va haver mossèn Omar, va haver mossèn... Reverter, després va haver mossèn Omar que va morir aquí, que es el que va donar tota la...

Sí, a Can Sumarro, va donar la biblioteca, no?

Sí, sí, tenia molts llibres. La seva germana també era molt bona.

I vivia aquí la seva germana, aquí a Hospitalet també?

Sí.

Vivia amb ell?

Sí.

Ah, no ho sabia.

Ja van fer la rectoria allà on és ara.

Sí, allà darrera l'esglèsia, sí, després ja va venir el rector que va haver-hi fins fa poc aquí.

Sí...

I de l'època de les monges què recorda, de quan anava a escola? Com venien de La Marina fins aquí, caminant o venien en bicicleta?

Jo caminant, la Maria sí ja venia en bicicleta, jo no, jo caminant, en bicicleta no hi havia anat mai.

Hi havia molta estona?

No, d'allà aquí estava en un quart.

Ah, llavors anaven a dinar a casa seva, perquè hi havien nens que es quedaven a dinar aquí al Centre i llavors a la tarda tornaven. Vostè què feia?

Jo quan vam anar a viure allà, jo ja no anava a les monges.

Ah, que llavors ja no hi anava. I llavors vostè a la casa, quan estava què feia, feina diguem-ne així de rentar plats, cuinar, netejar les habitacions...?

Sí, sí.

I també brodava?

I a la tarda anava a brodar.

Ah, que venia aquí al Centre a brodar.

Sí.

I què brodaven, tot lo que era per quan se casessin i tot això?
Sí, sí...

Déu n'ho do, no? "Bueno, pues" moltes gràcies. Vol afegir alguna cosa que li sembla...

No, no, no, que no hi hagi res que em pugui perjudicar...

No, home, no, no perjudicarà a ningú. No, home, no, no pot perjudicar a ningú.

No, perquè... el que sento jo... jo sentia més aviat la vida de l'esquerra i de les dretes també, oi? Perquè quan venien aquí a fer el racionament, aquests senyors que hi havien aquí, venien molt aquí a casa, tots erem molt amics i... sí que havíem de parlar el castellà però... Ara tan si són catalans com castellans tothom parla el castellà.

Ah, sí? Això pensa vostè, que tothom acaba parlant castellà?

Sí, n'hi ha un de català i un de castellà i tothom parla castellà! Perquè s'hi deu trobar vostè amb això.

Sí, clar, sí que és veritat, sí, sí. I abans no? Abans debien parlar tots en català normalment, no?

Sí, tothom parlàvem perquè mira...

Perquè vostè què hi pensa? Va arribar un moment en que aquí a l'Hospitalet Centre també va venir molta gent d'emigració, sobretot a Bellvitge i tot això. Com ho va viure vostè això?

Jo a tothom li donava la cara...

A la botiga ho notava vostè, que cada vegadahi havia més gent castellana, depatxant?

Sí... Nosaltres al racionament, que havíem de tallar el cupó...

Ah, sí, i tenien les cartilles de racionament, no?

Sí.

I se'n recorda de l'estraperlo, que era a la mateixa època, que es veu que hi havia gent que feia l'estraperlo i gent que no, no?

No, jo d'estraperlo a la botiga no havia fet mai, oi?

No en podien fer, no?

Jo no, hi havia que sí que sortien cap a fora i compraven, això sí que ho feien.

Sí, portaven pans, no, pel tren...

Jo no.

Era perillós?

No ho sé, jo no sortia de casa.

No? I què recorda d'això del racionament, que la gent tenia molts pocs diners, no, també? O sigui, que la gent anava molt més justet que abans de la guerra, no?

Sí.

I que a vegades faltava gènere. Eh què sí? Quan el racionament a vegades no hi havia...

Sí, hi havia cua fora fins que s'acabava.

El què?

Com que sempre tenies paper o llibretes, tot ho fèiem amb paper, perquè es possaven tots acumulats i aquell ja sabies que tenia una ració. El racionament que teníem ens portaven el gènere.

Ah, sí? Només per les llibretes que vostè tenia. I llavors què era lo que estava racionat? Se'n recorda d'aliments que estaven racionats?

Ah, tots! Els ous, el café, xocolata, turrons, oli...

I en canvi lo que venia d'aquí de La Marina, això no debia estar racionat, no?

No ho sé, perquè jo no ho tenia.

No en tenia?

Jo de Marina no tenia res. Hi havia mongetes, hi havia cigrons... Ho portaven i si havia 7 grams per persona, 7 grams per persona, si en feien 200, 200, lo que et deien ho havies de fer.

Clar. I de quan feien les collites a la seva casa, apart de la collita de les escarxofes i tot això, se'n recorda de més coses?

Al temps de la guerra no sé què feien.

I d'abans, quan vivien els seus pares, per exemple.

Llavors hi havia enciams, escarola, escarxofes, mongetes, espinacs...

I blat havien fet vostès o no?

Sí.

Ah, també... I de la seva mare què recorda?

Ah, que era molt bona.

Sí? Treballava molt, no?

Sí.

Amb tants fills.

Tenia feina, pobre dona... Quan va morir al pare encara li van quedar 5 fills solters, les dugues grans ja eren casades, vem quedar 5 de solters, de pagès.

I què va fer el seu pare, es va poder tornar a casar o no?

El meu pare es va morir en temps de la guerra, va haver una epidemia.

De què?

Va haver-hi una epidemia d'una grip, hi havia molta gent que es moria, i a casa hi havia dos i tres malalts i morts i no els enterraven, no sé...

Per què no els enterraven, no podien?

Perquè no tenien temps. El meu pare deia: "Ai!"... Ja no tocaven ni campanes ni res, hi havia molts morts. El primer que ja van tocar campana, ja el van enterrar. Va morir el 10 de novembre.

De quin any?

Del 18.

No, del 38 potser.

Del 18.

Ah, què era en la primera guerra o quan era?

Això era al temps de l'epidemia, al 18.

A l'any 18. Ah, que era la gran epideemia aquella de grip, no?

Sí.

Ah, jo no sabia que havia afectat tant aquí a l'Hospitalet.

Molt, molt, molt.

I a casa seva només el seu pare?

Tots vem tenir grip, però ell ens cuidava a tots, sí, quan li va tocar va estar bé i quan tothom ja va estar bé es va posar ell malalt i va morir.

I què era molt gran?

55 anys.

Era jove. I llavorens vostès ja es van espabilar tots.

Es va morir la meva mare, hi havia el meu germà que era el pare de la Maria...

I els nois sempre van fer de pagesos o...?

Només hi havia un noi.

Ah, tot lo demás eren... Eren 6 noies i un noi?

Sí.

Ah, jo pensava que hi havien més nois a la família.

No.

Déu n'hi do! Clar, llavors sis noies costava molt de mantenir una casa de pagès, clar. I les altres què van fer?

Jo tenia 14 anys... També treballaven.

A la casa, no?

Sí.

I després ja es van anar casant. I es van casar amb pagesos o no?

Sí, jo diria que sí.

I mai va pensar vostè en anar a treballar a una fàbrica o així?

No, i ara!

No? Per què? A veure, explíqui'm per què.

No, perquè jo treballava a casa i després quan ja vaig venir... que tenia 24 anys quan vaig venir aquí a la botiga i ja em vaig cuidar de la botiga.

Ah, llavors ja no li va interessar, perquè llavors moltes noies hi treballaven en Can Vilumara... i després a la Tecla Sala i tot això.

Sí, sí.

Les seves amigues què eren d'aquestes que treballaven en fàbriques o eren pageses també?

No, pageses.

Pageses la majoria, que les coneixia de les monges o així?

Sí, sí.

I llavors aquestes que treballaven en fàbriques, pensa que aquestes eren més aviat "esquerranoses" o no, o hi havia de tot?

No sé...

Ja no les coneixia tant?

... La mare de la Maria treballava a Les Sedes.

Ah, sí?... Sí, perquè era un lloc on treballaven moltes dones d'aquí, a Les Sedes, i després a les Sangoneres també hi treballaven moltes, no?

A les Sedes era més... com més... no eren tant ??? poder com a la Sangonera.

Ah, sí? Per què? Que era més fi?

Era una altra feina, penso jo, que no he estat mai a cap fàbrica ni he seguit mai cap, no sé... però a les Sedes treballaven ja més... les Sangoneres em sembla que era una feina més... no sé què feien les Sangoneres perquè...

Sí, feien cànyam.

No sé, no sé.

I què vol dir, que era més "basta" la feina de les Sangoneres?

Sí, sí.

I dels homes, els que treballaven per aquí, què recorda, dels que treballaven a La Farga per exemple, els de la CAMPSA...

No sé...

"Bueno, pues" ja està, ja li he preguntat unes quantes coses. Moltes gràcies, eh?